

Avskjæring av familieband etter omsorgsovertakelse - Refleksjoner over barnevernsaker som står mot Norge for EMD

UNIVERSITETET I BERGEN

Professor Karl Harald Søvig
Foredrag på Barnevern17
10. november 2017

UNIVERSITETET I BERGEN

Kort om de rettslige utgangspunktene

- Den europeiske menneskerettighetskonvensjon artikkel 8
 - Vernet av privat- og familieliv
- Inkorporert gjennom menneskerettsloven 1999
- Gitt forrang fremfor andre formelle lover
- Forrangen er etter Høyesteretts praksis ikke bare knyttet til ordlyden i konvensjonen, men slik den er tolket og utviklet av Den europeiske menneskerettighetsdomstol (EMD)

Oversikt over EMDs praksis i barnevernsaker

- Retten til privat- og familieliv er konvensjonsvernet. Inngrep kan skje dersom
 - Hjemmel i lov
 - Forfølger et legitimt formål
 - Er nødvendig i et demokratisk samfunn (krav om forholdsmessighet)
- Olsson mot Sverige (no. 1) var den første barnevernsaken og skjellsettende for nordiske forhold

Noen hovedtrekk i praksis

- Omsorgsovertakelse er et midlertidig tiltak, men gjennomgående begrenset prøving av dette inngrepet (men ikke unntaksfritt, jf. f. eks. Kutzner mot Tyskland)
 - Egne kriterier for midlertidige avgjørelser (akuttvedtak), jf. bl.a. K.T. mot Finland
 - Høy terskel for omsorgsovertakelse av nyfødte
- Mer intens prøving av inngrep som avskjærer alle familieband (jf. bl.a. Johansen mot Norge)
 - Samværsrestriksjoner
 - Adopsjon
- Art. 8 kan verne også andre enn de rent biologiske bånd (f. eks. fosterforeldre, jf. bl.a. Kopf og Liberti mot Østerrike (vern av privatliv for fosterforeldre)
- Art. 8 stiller også krav til saksbehandlingen (dels ved siden av art. 6)

Tidligere saker mot Norge

- Johansen (1996). Omsorgsovertakelse, samværsrestriksjoner og fratakelse av foreldreansvar (delvis krenkelse)
- I.U. (2004). Samvær mellom søsken (beslutning, ikke krenkelse)
- Sanchez Cardenas (2007). Antydninger om seksuelle overgrep i domspremissene (krenkelse)
- K.T. (2008). Undersøkelsessak og foreldrenes adgang til å angripe denne (også art. 6, ikke-krenkelse, dissens 6-1)
- Aune mot Norge (2011). Adopsjon (ikke-krenkelse)

Oversikt over saker som står mot Norge, eller som nylig er avgjort

- 9 saker er kommunisert (perioden desember 2015 til mai 2017)
- 4 saker er avgjort (alle av samme kammer)
 - Tre saker er avvist (beslutning)
 - Én av de kommuniserte sakene er avgjort ved dom (ikke-krenkelse)
- I tillegg verserer ytterligere saker for EMD

Sakene som nylig er avgjort

- J.M.N. og C.H. (beslutning 11. okt. 2016)
 - Omsorgsovertakelse av nyfødt og samværsnekt, i tillegg til spørsmål om saksbehandlingstid
- T.S. og J.J. (beslutning 11. okt. 2016)
 - Klager var en polsk mann og hans bestemor (mot var død). Fars klage avvist på grunn av manglende søksmålsinteresse, og saken gjaldt bestemors begrensede samværsrett og barnets plassering i et fosterhjem som ikke sikret barnets kulturelle bakgrunn.
- I.D. (beslutning 4. april 2017)
 - Manglende tilbakeføring etter omsorgsovertakelse som nyfødt
- M.L. mot Norge (dom 7. sept. 2017, denne saken var kommunisert)
 - To halvbrødre hvor omsorgsovertakelse på ulike tidspunkt. Eldstemann plassert i fosterhjem hos familie, men ikke yngstemann
 - EMD nektet å inkludere barna som klagere (begjært etter fristen)

Saker som står for EMD

- K.O. og V.M mot Norge (klagenr. 64808/16, kommunisert 4. mai 2017) gjelder fosterhjemplassering samværsomfang
- *Hernehult mot Norge* (klagenr. 14652/16, kommunisert 13. oktober 2016) gjelder omsorgsovertakelse og manglende tilbakeføring.
- *Ibrahim mot Norge* (klagenr. 15379/16, kommunisert 20. september 2016) gjelder fratakelse av foreldreansvar og adopsjon, i tillegg til plassering i familie med annen religiøs tilknytning enn mor (den siste delen av klagen er knyttet til artikkel 9).
- *Pedersen mfl. mot Norge* (klagenr. 39710/15, kommunisert 22. august 2016) gjelder fratakelse av foreldreansvar og adopsjon med besøkskontakt (klagen gjelder Rt. 2015 s. 110).

Saker som står for EMD (forts.)

- *Hasan mot Norge*, (klagenr. 27496/15, kommunisert 4. mai 2016) gjelder adopsjon uten foreldrenes samtykke).
- *Blondina Baloma Jansen mot Norge* (klagenr. 2822/16, kommunisert 27. april 2016) gjelder avskjæring av samvær, og manglende kjennskap til sitt kulturelle opphav, jf. Rt. 2014 s. 976, som er en del av sakskomplekset.
- *A.S. mot Norge* (klagenr. 60371/15, kommunisert 1. april 2016) gjelder manglende tilbakeføring, avskjæring og samvær og plassering på sperret adresse.
- *Trude Lobben mfl. mot Norge* (klagenr. 37283/13, kommunisert 1. desember 2015) gjelder adopsjon uten mors samtykke og spørsmål om besteforeldre har klagerett for EMD.
-

Refleksjoner

- Silingspraksis for EMD
- Få av sakene har vært realitetsavgjort av Høyesterett
- Nasjonale myndigheters handlingsrom ("margin of appreciation")
 - EMD understreket i M.L. (som i Johansen) at stor variasjon i medlemsstatene
 - Skjønnsmarginen er innrømmet også til tingrett og fylkesnemnd (og nødvendigheten av inngående prøving og bevisførsel)
- Ulike tidsdimensjon i saker for nasjonale domstoler og EMD
 - Nasjonalt: Tvl. kap. 36 og full prøving med et fremtidsperspektiv
 - Hvordan sikre reell prøving av historiske forhold nasjonalt (f. eks. saksbehandlingstid)
 - EMD: Begrenset prøving og med et historisk perspektiv
- EMD i stor grad foreldredrevete saker (selv om barn ofte opptrer som klagere)
- EMDs holdning om at omsorgsovertakelse er et midlertidig tiltak

Aktuelle kilder

- EMK
 - Hudoc-databasen: <https://hudoc.echr.coe.int>
 - Factsheet:
http://www.echr.coe.int/Documents/FS_Parental_ENG.pdf
(se også om Internasjonal barnebortføring)
- FNs barnekonvensjon:
<http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/CRC.aspx>
- Christian Børge Sørensen, Barnevern og menneskerettighetene, vedlegg 4 til NOU 2016: 16
- Karl Harald Søvig, Avgjørelser fra EMD i saker om vern av privat- og familieliv fra 2016, Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernrettslige spørsmål, 2017 s. 106-132

**Takk for
oppmerksomheten!**

UNIVERSITETET I BERGEN

